

Kommunedelplan avløp og vannmiljø 2020-2032

Planprogram

1. Innhold

1. Innledning	3
2. Om planprogrammet	3
3. Status vanndirektivet	5
4. Planperiode	10
5. Planområde	10
6. Viktige problemstillinger/utfordringer	11
7. Faglige utredninger	12
8. Konsekvensutredning.....	13
9. Planprosess/organisering av planarbeidet	14
10. Ferdig kommunedelplan	16

1. Innledning

Plan- og bygningsloven (§ 11-1) krever at en kommune skal ha en kommuneplan som skal «ivareta både kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver, og bør omfatte alle viktige mål og oppgaver i kommunen». Avløpshåndtering er en av kommunens primæroppgaver, og kommunen må i så måte ha en langsiktig plan for sin avløpsvirksomhet.

Sortland kommunes *Kommunedelplan hovedplan avløp* er utløpt på dato; Planen var gjeldende for perioden 2003-2014.

Sortland kommune har i for liten grad evnet å etterleve planen; Store deler av de tiltak som har vært vedtatt gjennomført er ennå ikke på plass. Dette skaper bl.a. utfordringer for forurensningsmyndigheten ved behandling av søknader om utslippstillatelse, planmyndigheten ved behandling av detaljreguleringsplaner og bygningsmyndigheten ved behandling av byggesaker.

Ny *kommunedelplan avløp og vannmiljø* erstatter tidligere hovedplaner for avløpssektoren, både for kommunale og private avløp. Dessuten skal planen ivareta de krav og forventninger som *Regional plan for vannforvaltning i vannregion Nordland 2016-2021* pålegger Sortland kommune, som del av vannområde Vesterålen. Planen er oppført i Kommunal planstrategi for utarbeidelse i 2017.

Kommunedelplan avløp og vannmiljø skal utarbeides som en kommunedelplan iht. plan- og bygningsloven. Planprogrammet beskriver planprosessen, organisering av planarbeidet, og belyser behov for samarbeid og prosesser for medvirkning.

2. Om planprogrammet

2.1 Planarbeidets formål

Hensikten med planarbeidet er å få en overordnet og helhetlig styring av avløpshåndtering i Sortland kommune, både de kommunale utslippene i sentrum og de mindre tettstedene og mindre private utslipp. Målsettinger for eksisterende og fremtidig avløpshåndtering skal synliggjøres. Planarbeidet skal oppfylle forurensningsforskriftens krav om å beskytte miljøet mot uheldige virkninger av utslipp av avløpsvann, samt gi viktige svar i forhold til Vanndirektivet.

- **Både avløp og landbruk**

Kommunedelplanen tar sikte på, i tillegg til å omhandle de kommunale avløpsanleggene, også forhold som omhandler landbruk og privat/spredt avløp.

- **Mål og strategier**

Definere overordnede mål

Analysere og beskrive status, og anleggenes ytelsesevne. Dette vil være sentralt når

det skal prioriteres mellom oppdatering av status på eldre anlegg og nye anlegg
Peke ut strategi for kommunens videre avløpsarbeid

2.2 Lovhjemler

2.2.1 Planmyndighet

Planarbeidet er hjemlet i plan- og bygningslovens § 11. Det er kommunestyrets selv som vedtar planen.

2.2.2 Øvrige rammebetingelser

De viktigste rammebetingelsene for avløpsvirksomheten er:

- Forurensningsloven, som videre gir hjemmel for forurensningsforskriften del 4, avløp, kapitlene 12 og 13.
- EUs rammedirektiv for vann – vanddirektivet. Dette er formalisert og tilpasset norske forhold i vannforskriften.
- Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg
- Forskrift om gjødselvarer mv av organisk opphav
- Internkontrollforskriften
- Plan- og bygningsloven
- Vannressursloven
- Naturmangfoldloven
- Hovedplan avløp 2003—2014
- Kommuneplanens samfunnsdel 2008-2020
- Kommuneplanens arealdel 2017-2029
- Byplan Sortland – Blåbyen 2015-2027
- Regional plan for vannforvaltning i vannregion Nordland og Jan Mayen 2016-2021
- Sortland kommunes forskrift om VA-gebyr

3. Status vanndirektivet

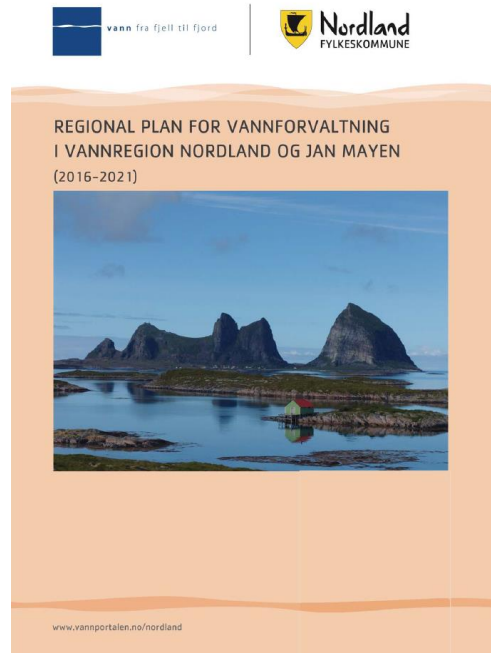
Regional plan for vannforvaltning i vannregion Nordland og Jan Mayen 2016-2021 er en regional plan etter plan- og bygningsloven, og omhandler 10 vannområder i Nordland, der Vesterålen er et eget vannområde. [Planen er vedtatt av Nordland fylkesting 9.12.2015.](#)

Hovedmålsettingen med det regionale planarbeidet er å legge rammene for en helhetlig og sektorovergripende vannforvaltning i fylket. Den regionale planen gir en sammenstilling av kunnskap om vannkvaliteten i vannregionen og er en oppfølging av EUs vanndirektiv og den norske vannforskriften.

Den regionale planen er ikke juridisk bindende for kommunene, men vil være retningsgivende for kommunene og regionale og statlige organer med hensyn til planlegging og videre forvaltning av vannressursene. Planen omfatter alt ferskvann samt saltvann inntil en nautisk mil utenfor grunnlinja. Det generelle målet er å oppnå eller opprettholde *god miljøtilstand* for vannforekomstene innen 2021. I alt skal det gjennomføres tre planperioder med 6 års varighet hver.

Vannforekomstene i den enkelte kommune er inndelt i ellevann, innsjøer og kystvann. Under kystvann inngår fjorder, sund og havner. Videre er de enkelte vannforekomstene plassert i grupper ut fra det man vet om miljøtilstanden. Utgangspunktet er økologisk tilstand i 2012 som varierer fra svært dårlig, dårlig, moderat, god til svært god. Alle vannforekomstene som er med i tiltaksprogrammet har tilstand moderat, dårlig eller svært dårlig.

Med utgangspunkt i hva som påvirker miljøtilstanden i vannforekomstene omhandler planen og tiltaksprogrammet følgende hovedtema: Avløp, landbruksforurensning, industri, regulering av vassdrag, oppdrett, veifyllinger og fiskevandringshinder. For Sortland kommune viser registreringen følgende tilstand:

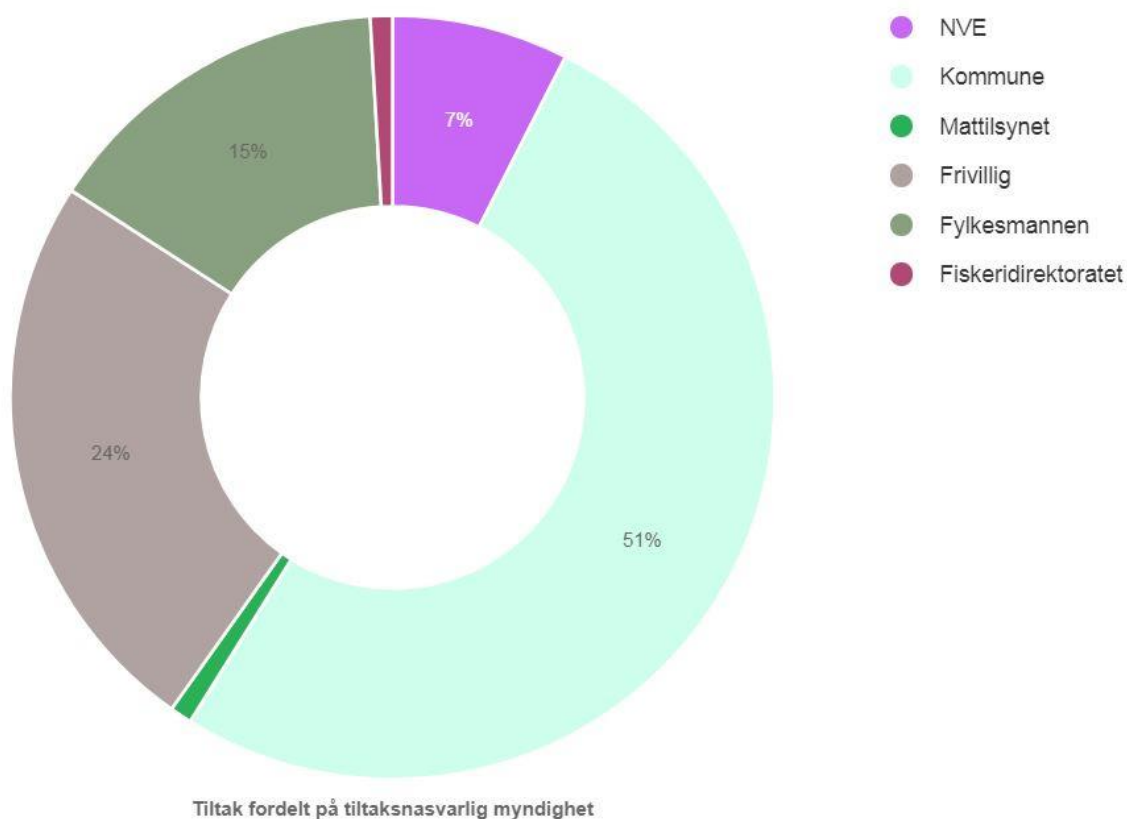

Økologisk tilstand, alle overflatevann

	STATUS	ANTALL	%
😊	Svært god	3	3.0
🙂	God	66	66.7
😐	Moderat	19	19.2
😓	Dårlig	8	8.1
😞	Svært dårlig	3	3.0
	Alle	99	100.0

I den regionale planen er tiltakene fordelt på ansvarlige myndigheter som vist figuren på neste side. Kommunens ansvar utgjør halvparten av tiltakene, og gjelder avløp (spredt/privat og kommunalt) og landbrukspåvirkning. Den andre halvparten av tiltakene fordeler seg på vannkraft, fiskeoppdrett, avrenning fra industri og fiskevandringshinder. I disse sakene er det statlige organer som NVE, Fylkesmannen, Miljødirektoratet, Fiskeridirektoratet og Mattilsynet som er myndighet.

Tiltak fordelt på tiltaksansvarlig myndighet

3.1. Spredt avløp

Med spredt avløp menes avløpsanlegg fra næringsvirksomhet, skoler/barnehager, bolighus og fritidshus i distriktene. I Sortland kommune er det ca. 3500 personer som har privat utslippsanlegg. I Sortland er det størst risiko i vassdrag som går gjennom landbruksområder med spredt bosetting. Påvirkningen vil da komme både fra landbruksaktivitet og spredte avløp. I fjordsystemer er det særlig mindre terskelfjorder med liten gjennomstrømming som har størst risiko for påvirkning.

Følgende områder er registrert med påvirkning fra spredt avløp (data fra vann-nett):

Område	Risiko for påvirkning	
	Middels	Stor risiko
Bjørndalsfjorden	X	
Eidsfjorden indre	X	
Holmstadelva nedre	X	
Holmstadelva øvre	X	
Straumen	X	
Valfjorden	X	
Ånstadelva		X

Forurensningsloven kap. 4, Særlige regler om avløpsanlegg m.v. Forurensningsforskriftens del 4, Avløp, kapitel 12, *Krav til utslipp av sanitært avløpsvann fra bolighus, hytter og lignende*, regulerer avløp mindre enn 50 pe.

3.2. Landbruk

Med avløp fra landbruk menes diffus avrenning fra dyrka mark på grunn av at det blir tilført næringsstoffer i form av handelsgjødsel og husdyrgjødsel på dyrka mark, eller det kan være punktutslipp fra gjødsellager eller grovfôrlager (silo eller rundballer). Faren for uheldig påvirkning er størst i vassdrag som går gjennom landbruksområder.

Følgende områder er registrert med landbrukspåvirkning (data fra vann-nett):

Område	Risiko for påvirkning		
		Middels	Stor risiko
Holmstadvassdraget	Bekkefelt Holmstad	X	
	Bekker mot Holmstadelva	X	
	Holmstadelva nedre		X
	Holmstadelva øvre		X
Oshaugvassdraget	Oshaugelva	X	
Risdalsvassdraget	Riseelva nedre	X	
	Riseelva øvre og Risvatnet	X	
Ånstadvassdraget	Selneselva		X
Selnesvassdraget (Brenna)	Selneselva, Selnesvatnet og Slåttelva		X
	Strompelva		X
	Straumen	X	
	Sydalselva (grense Sortland-Hadsel)	X	
Sortlandssundet	Sørberget - Strand	X	
Grimsboghvassdraget	Bekkefelt Strand m fl	X	
	Trollvatnet og Svanvatnet m bekker	X	

3.3. Resipientene

Vannforekomstene i den enkelte kommune er inndelt i ellevann, innsjøer og kystvann. Under kystvann inngår fjorder, sund og havner. Videre er de enkelte vannforekomstene plassert i grupper ut fra det man vet om miljøtilstanden. Utgangspunktet er økologisk tilstand i 2012 som varierer fra svært dårlig, dårlig, moderat, god til svært god. Alle vannforekomstene som er med i tiltaksprogrammet har tilstand moderat, dårlig eller svært dårlig.

3.3.1. Ellevann

Med ellevann menes vassdrag, store og små. Påvirkning i ellevann skyldes enten avrenning fra landbruk, sanitært avløp fra hus og hytter, eller det kan være vassdragsregulering, vegbygging eller annet som påvirker vannløpet. Holmstaddalsvassdraget er påvirket av landbruk og spredt avløp. Samme type påvirkning er det også på en rekke mindre vassdrag

langs Sortlandssundet og i Eidsfjorden, for eksempel Ånstadelva og Selnesvassdraget innerst i Eidsfjorden. Vassdrag som er påvirket av kraftutbygging er Fiskfjorddalen, Blokkendalen og Djupfjorddalen.

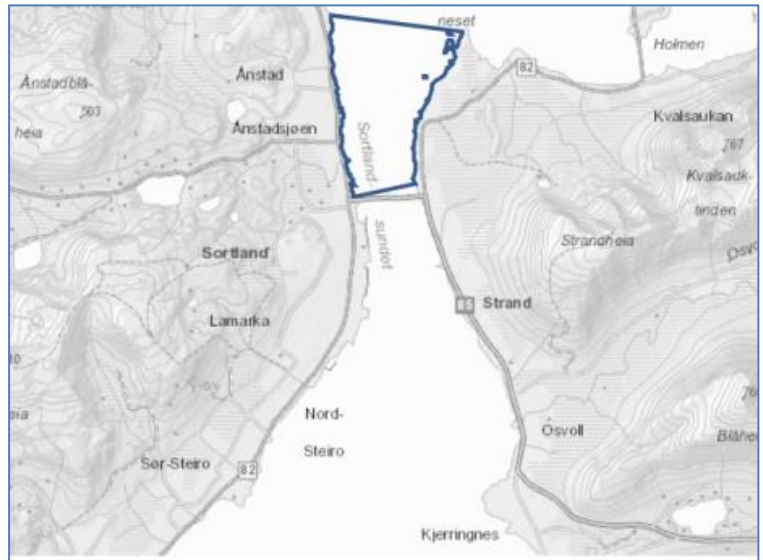
3.3.2. Innsjøer

I Sortland er de største innsjøene i Fiskfjorddalen, Blokkendalen og Djupfjorddalen. Dette er innsjøer som er påvirket av kraftutbygging og fiskeoppdrett. Seks innsjøer er i risikozonen på grunn av kraftutbygging, ett av disse er i tillegg i risikozonen på grunn av fiskeoppdrett (lakselus).

3.3.3. Kystvann

Kystvann er sjøområder inntil en nautisk mil fra land. De mest sårbare kystvannforekomstene er mindre fjordsystemer med liten gjennomstrømning. Et eksempel er Valfjorden, som er i risikozonen fordi det er en del landbruk og bosetting langs fjorden, samtidig som fjorden har liten gjennomstrømning.

Sortland sentrum har stor befolkning og næringsaktivitet. Sortlandssundet har god gjennomstrømning og har dermed god kapasitet til å ta i mot avløpsvann. Søndre del av sundet har god miljøtilstand, mens nord for Sortlandsbrua er det registrert moderat økologisk tilstand, lengre nord i sundet er det igjen god miljøtilstand. Det er viktig å følge med miljøtilstanden i Sortlandssundet. I Blokken er det påvist forurensa sjøbunn på grunn av industri.

Vannforekomst Sortlandsundet nord-indre (vann-nett.no)

4. Planperiode

Det er realistisk at en ny plan kan vedtas i løpet første halvdel av 2020. Dette forutsetter likevel at det finnes faglige og personellmessige ressurser til utarbeidelse av planen, både internt i Sortland kommune og eksternt. Alle disse forhold er ikke på plass når planprogrammet utformes og fortrinsvis vedtas.

Det legges opp til at planen skal ha en varighet på 12 år, og at handlingsprogrammet i i planen skal rulleres (eventuelt revideres) en gang i hver kommunestyreperiode. Fremdriften i handlingsprogrammet vil avhenge av at det settes av midler hvert år, og langsiktig i kommunens økonomiplan; Herunder samsvar med gebyrutviklingen.

5. Planområde

Planområdet er Sortland kommunes utstrekning

5.1.Geografisk inndeling/avløpssoner

Planen skal definere en hensiktsmessig inndeling i geografiske områder med tanke på ledningsnettets kapasitet, behov for separering og avløpsrensseanleggenes kapasitet

5.2.Inndeling i tema

Det skal vurderes om planen skal ta opp ulike tema. Dette kan være økonomiske forhold, realisme i utbyggingstakt, konsekvenser for tilknytning og utvikling.

6. Viktige problemstillinger/utfordringer

Viktige problemstillinger som må belyses i planen er nedenstående. Oversikten kan bli komplettert i planarbeidet:

- Sanitært avløp, jf forurensningsforskriften kap. 12
- Kommunalt avløp, jf. forurensningsforskriften kap. 13
- Miljøtilstand i resipienter
- Brukerinteresser
- Renseteknologi
- Slamhåndtering
- Overføringssystemer
- Aktuelle, lokale forskrifter. Hva finnes, status, og nye behov
- Fremtidige utbyggingsbehov
- Naturfarer og klimaendringer
- Konsekvenser for avløpshåndtering sett i relasjon til føringer i kommuneplanens arealdel
- Forholdet til hovedplan vannforsyning, herunder utbyggingsbehov og samordning
- Forurensning av bekker og elver som følge av jordbruksaktivitet
- Kostnader og gebyrutvikling. Refusjoner

7. Faglige utredninger

7.1. Resipientundersøkelser

I planarbeidet må det gjennomføres nærmere undersøkelser av de resipientene som det ikke foreligger nyere data på.

7.2. Lokal forskrift for spredt avløp

Forurensningsforskriften, del 4, Avløp, har som formål å beskytte miljøet mot uheldige virkninger av utslipp av avløpsvann (§11-1, Formål).

Kap. 12, Krav til utslipp av sanitært avløpsvann fra bolighus, hytter og lignende gjelder for utslipp av sanitær avløpsvann utenom offentlig avløpsnett. § 12-6 åpner opp for at kommunen kan fastsette lokalforskrift, dersom det er nødvendig ut fra forurensningsmessige forhold eller brukerinteresser. Kravene i en slik lokal forskrift skal erstatte § 12-7 til § 12-13.

Eksempel utslipp til sjø

Utarbeiding av lokal forskrift kan skje gjennom arbeidet med kommunedelplan for avløp og vannmiljø. Forskriften kan for eksempel gi

- lokale krav til søknad og søknadsprosess
- detaljerte krav til tekniske løsninger
- soneinndeling av kommunen
- kompetansekrav

I hht. § 12-16 kan også kommunen vedta i lokal forskrift, eller bestemme at utslipp etablert før 1.1.2007 er ulovlige. Hjemmel for å endre eller gjøre om en tillatelse finnes i forurensningsloven § 18. Dette vil kunne gi kommunen hjemmel til å kreve at det ikke er tillatt å ha slamavskiller med kun ett kammer, krav til eldre utslippsanlegg osv. En lokal forskrift vil på en god måte kunne sikre likebehandling.

7.3 avløpsanleggets tilstand

Store deler av kommunens avløpsnett er av eldre dato. Det er viktig å undersøke status på anleggene med tanke på rehabilitering eller utskifting.

Det er også stor variasjon i kvaliteten på de private avløpsanleggene og mange anlegg er gamle og forurensmer enn nødvendig. Det bør gjennomføres en kartlegging av de private anleggene.

7.4 Overvannshåndtering

Store deler av kommunens avløpsnett er felles system. Dette betyr at ledningene fører både spillvann og overvann, herunder overvann som kommer fra veier, terreng og taknedløp. Konsekvenser av dette er til dels at ledningsnettet flere steder er overbelastet, og videre at unødige store mengder går gjennom pumpeanlegg og renseanlegg med tilhørende driftsutfordringer og kostnader.

7.5 Delplan Sortland sentrum øst

De største utfordringene i det kommunale avløpsnettet er i sentrum av Sortland. Her er de største utbyggingene, ledningsnettet er eldst, det er ikke etablert tilstrekkelig med renseanlegg, svært høy grad av fellessystem osv. Det foreslås derfor at det lages en egen delplan for Sortland sentrum, østre del (mot Sortlandsundet). Dette begrunnes med at det for utviklingen av Sortland vil det være essensielt å klarlegge status her – og prioritere deretter.

8. Konsekvensutredning

Forskrift om konsekvensutredning

Formålet med forskriften er å sikre at hensynet til miljø og samfunn blir tatt i betraktning under forberedelser av planer og tiltak, og når det tas stilling til om, og på hvilke vilkår, planer eller tiltak kan gjennomføres. (§ 1, *formål*).

Vurdering

Forskrift om konsekvensutredning ble sist endret 01.07.2017, kapittel 2 (*Planer og tiltak som omfattes av forskriften*), § 6 (*Planer og tiltak som alltid skal konsekvensutredes og ha planprogram eller melding*), fastslår i bokstav a) at *Kommunedelplan for avløp og vannmiljø skal* konsekvensutredes fordi dette er en plan etter plan- og bygningsloven § 11-1.

9. Planprosess/organisering av planarbeidet

Planarbeidet skal gjennomføres i tråd med plan og bygningslovens kap. 11. Kommuneplan.

9.1 Informasjon

Det skal informeres til offentligheten i forbindelse med planstart, høringer og når saker legges frem for politisk behandling. Høringsparter skal særskilt tilskrives.

Det skal vurderes om folkemøter er hensiktsmessig.

Styringsgruppe skal informeres og ev behandle sak ved avvik fra fremdriftsplanen.

9.2 Medvirkning

Arbeidet ledes av en prosjektleder tilsatt i Sortland kommune. Pr mars 2018 er denne ressursen ikke tilgjengelig, og det fordres en tilsetting før prosjektleder er på plass og arbeidet kan starte

Det opprettes en styringsgruppe, en prosjektgruppe og en referansegruppe. Disse foreslås sammensatt slik, og trer i funksjon når prosjektleder bestemmer:

Styringsgruppe er formannskapet i Sortland kommune

Prosjektgruppe består av medarbeidere på Teknisk; spesielt fagenhetene Kommunalteknikk, Plan, Utvikling, Geodata og Naturforvaltning, samt av ekstern rådgiver når denne er engasjert.

Referansegruppe er kommuneoverlegen og leder for planavdeling.

9.3 Fremdriftsplan

Det er lagt opp til følgende fremdrift for planarbeidet. Det understrekes at fremdriften er avhengig av at det tilsettes personell for å håndtere denne oppgaven, evt. håndtere oppgaver andre må legge fra seg ved bruk av allerede tilsatt personell. Arbeidet starter ikke før prosjektleder er på plass og i stand til å iverksette.

Aktivitet	2018					2019					2020			
	mars/april	mai/juni	juli/aug	sept/okt	nov/des	jan/febr	mars/april	mai/juni	juli/aug	sept/okt	nov/des	jan/febr	mars/april	mai/juni
Planprogram 1. gang														
Høring planprogram														
Planprogram 2. gangsbehandling - fastsetting														
Utarbeide kommunedelplan														
Prosjektleder på plass														
Kontrahere rådgiver														
Kommunedelplan 1. gang politisk														
Høringsperiode														
Merknadsbehandling og saksfremlegg														
Kommunedelplan 2. gangsbehandling og politisk - planvedtak														

9.4 Økonomi/ressurser

Arbeidet med planen er finansiert i 2018. Finansieringen er fundament for å sette i gang arbeidet, og for å engasjere ekstern rådgiver. Endring av finansieringsbehov meldes på vanlig måte til bevilgende organ.

Arbeidet forutsetter, slik det er nevnt andre steder i dette dokumentet, en ressurs som er avsatt til formålet. Sortland kommune har i dag ikke slik ressurs, og det forutsettes at kompetent personell kan rekrutteres og tilsettes.

10. Ferdig kommunedelplan

Plandokumentet utformes med en tekstlig del, og en handlingsdel.

10.1 Tekst

Den ferdige kommuneplanen skal svare på alle de elementer som planprogrammet har i seg. Planen skal på en ryddig måte fremstille dagens status og fremtidige utfordringer.

10.2 Handlingsdel

Handlingsdelen skal vise investeringsbehovene. Til investeringene skal det være knyttet ressursbehov. Handlingsdelen skal prioritere i rekkefølge hvilke investeringer og hvilke rehabiliteringer som skal utføres i den første fireårige delen av planperioden. Handlingsdelen skal vise gebyrutviklingen.